

Anslag för forskning om medeltiden från Axel och Margaret Ax:son Johnsons stiftelse för allmännyttiga ändamål

Flera tecken har under senare år funnits på ett ökat behov av att stödja medeltidsforskningen i Sverige. Återväxten av yngre forskare behöver stimuleras och etablerade forskare ges bättre förutsättningar i sitt arbete. Axel och Margaret Ax:son Johnsons stiftelse för allmännyttiga ändamål har tagit fasta på dessa behov och beslutade inför 1989 års anslagsfördelning att särskilt stödja medeltidsforskning. Denna satsning var ett led i styrelsens önskan att koncentrera sina insatser på några få betydelsefulla områden sedan stiftelsen 1989 hade fått nya förutsättningar för sin verksamhet. Genom ökad avkastning på stiftelsens tillgångar kunde nämligen dess totala utdelning höjas från 8 Mkr 1988 till 25 Mkr 1989.

Samtidigt som stiftelsen önskade en koncentration på vissa forskningsområden strävade den också efter att låta stödet nå forskare vid flera av våra universitet och vid olika slags institutioner. Detta har lyckats så till vida att anslag för medeltidsforskning har tilldelats forskare vid universiteten i Göteborg, Lund, Stockholm och Uppsala och till universitetsämnena historia, konstvetenskap, litteraturvetenskap samt såväl klassiska som moderna språk.

Vid Göteborgs universitet stöder stiftelsen dess medeltidskommitté under ledning av docent Gunilla Åkerström-Hougen. Stödet går dels till medeltidskommitténs verksamhet för att på så sätt stimulera samarbete mellan medeltidsforskare i Göteborg, dels till ett antal forskningsprojekt. Till de senare hör litteraturforskaren Mats Malms arbete om Eddans sinnesspråk som syftar till att fastställa hur de nordiska skaldernas framställningssätt har förts vidare i senare nordisk litteratur. I ett annat projekt arbetar latinisten Agneta Sylwan med utgivning av Petrus Cantors kommentar till Första Mosebok, medan historikern Anna Götlind i projektet "Munkar och muttrar" belyser den tekniska utvecklingen i Sverige under medeltiden. Dessutom ingår i forskningsprogrammet Gunilla Åkerström-Hougens eget arbete rörande medeltidens ka-

lenderbilder, i vilket hon belyser skillnaderna mellan bysantinska och västliga kalendrar. Totalt tilldelades Göteborgs universitet 460 000 kronor för dessa ändamål.

Vid Stockholms universitet har stiftelsen, liksom i Göteborg, stött medeltidskommitténs arbete. I Stockholm sker detta genom ett anslag om 140 000 kronor till docent Göran Dahlbäck för att utveckla samarbetet mellan medeltidsforskare vid universitetets olika institutioner. Därutöver har stiftelsen stött enskilda projekt. Det största anslaget har givits till *Corpus Troporum*, som behandlar medeltida liturgi. Det stöds tidigare av HSFR och leds av latinisterna Gunilla Björkvall, Gunilla Iversen och Ritva Jacobsson. Genom stiftelsens anslag om 490 000 kronor kan ett delprojekt om de s. k. Helgontroperna tidigareläggas. Detta ses som en stor fördel för forskare utanför Sverige som är beroende av resultat från det svenska projektet. Ett annat projekt i Stockholm, som stöds med 350 000 kronor, är romanisten Margareta Diots arbete med att ge ut och analysera en senmedeltida tidebok, dvs. en bönbok som inte varit underkastad kyrkans kontroll. Avsikten är därmed att kunna avspegla värderingar och tankemönster vid sidan av det klerikala. Ett tredje Stockholmsprojekt är konstvetaren Mereth Lindgrens arbete rörande ikonografi och liturgi. Hon kommer därvid att genomföra en systematisk funktionsanalys av förhållandet mellan medeltida bildkonst och liturgi. För detta har hon erhållit ett anslag om 300 000 kronor.

Vid Uppsala universitet har en annan konstvetare, Anna Nilsén, tilldelats ett anslag om 210 000 kronor för ett arbete rörande medeltida monumentalarkitektur i Sverige. Inom detta projekt avser Christian Lovén att förklara det medeltida svenska borgbyggandet utifrån vissa teser rörande byggherrens mål och medel samt terrängförhållanden. Utöver detta projekt i Uppsala har stiftelsen med 450 000 kronor stött ett forskningssamarbete mellan historiker vid universiteten i Uppsala och Lund. Ansvariga för detta är docent Thomas Lindkvist i Uppsala och professor Eva

Österberg i Lund. I samarbetet fokuseras särskilt samspelet mellan kyrkan och staten. Delprojekt inom detta vetenskapliga nätverk är Agneta Breischs och Anders Fröjmarks arbeten om fredlöshet och social marginalisering på Island från slutet av 800-talet till 1260-talet resp. helgonkulten under medeltiden. Vidare ingår i forskningsprogrammet Dick Harrissons projekt om den langobardiska statens struktur och organisation samt Dag Lindströms arbete om skråväsendet i tre nordiska städer. Thomas Lindqvist och Eva Österberg bidrar själva med sin forskning om statsbildningen i Sverige under övergången från vikingatid till tidig medeltid och om tystnad som kulturellt uttryck i det medeltida samhället.

Genom de utdelade anslagen om totalt 2,4 Mkr hoppas stiftelsen att kunna bidra till att bättre förutsättningar skapas såväl för enskilda forskningsprojekt som för ett utökat samarbete mellan forskare inom olika discipliner och vid skilda universitet. För att nå detta mål är det stiftelsens avsikt att stödet skall utsträckas även efter 1990.

Lars Engwall

Professor i företagsekonomi vid Uppsala universitet. Ledamot av rådgivande nämnden i Axel och Margaret Ax:son Johnsons stiftelse för allmännyttiga ändamål